

Progresjonsplan for etikk, religion og filosofi.

Dei vaksnes skal formidle fortellingar og gi barna opplevingar, slik at dei får grunnleggande kjennskap til verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Samstundes skal dei også bli kjende med andre religionar og livvsyn, og læra seg å reflektra over livssynsmessige og eksistensielle tema. Barnehagen skal bidra til at barna utviklar toleranse og respekt for kvarandre og for menneske med ulik kulturell og livvsyns bakgrunn. (henvising til VS = Være sammen - programmet)

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Dei vaksnes verdier må speilast i krpopps-språket deira. (Rollemodellar) Særleig er ansletsuttrykk viktig i denne alderen. Stemmebruk skal være vennlig og lav i volum. Opplæring i bordskikk, og det å vente på tur - takke for maten. «kan du gi meg»..sende til kvarandre Gi positiv respons på gode handlingar. Utforske, undre og filosofere - særleg ute og på tur. Advent: Begynnende info om jul gjennom julespel, lystening og sanger om tema. Forut - kafè - begynnande opplæring i andre kulturar. Syngje Løveloven som handler om å ta vare på hverandre og vennskap. Lære barna å bruke ord i framfor handling. Grunnstemningen på avdelinga: POSITIV</p>	<p>Oppmerksomheit om konsekvens av handling. Bruk av bøker i forhold til tema - mye bildebruk. Autoritativ grensesetting. Fortellingar frå bøker som handlar om filosofiske spørsmål, og humanetiske verdier. Bruke bilder og fortellingar frå VS - materiellet, Forklara rundt temaene jul og påske, fastelaven og pinse = våre tradisjonar generelt. Presten kjem til påske med flanellograf. Visuelle virkemidlar og sanger om tema. Vi begynner å bruke løvelovea, og ord som: toleranse og respekt osv. Forut - fortellingar frå andre kulturar. Kirkebesøk for de eldste. Utforske , undre og filosofere i samlingstund og ute på tur.</p>	<p>Respektere kvarandres grenser - det som er greit for nokon - kan verte feil for andre.....Gii eksemplar. Markera FN - dagen, og bruke plakaten om FN` s barnekonvensjon i forhold til forståels av menneskeverdet. (Alle er født like...) Bruke flagga til dei nasjonane som er representerte i barnehagen. Trene på høfligheit mot kvarandre, og læra å takke for maten, spørja fint om å få meir m.v. Bruka fortellingar, bøker og bilder fra VS - syngje Løvelova og læra å hjelpe kvarandre - gjere andre glad...og ha respekt for andre måtar å være på, og å kle seg på m.v. Fortellingar og bilde frå diverse litteratur. Det er viktig å gjenkalla i denne aldersgruppa. - Undring rundt tema...»hva tenkjer du/dykk om...» m.v.</p>	<p>Bruka pedagogikken hjå raude og grøne tankar.... Dei voksne skal snakka om følelsar, og kvifor vi følar forskjellig. Dei kristne grunnverdiane skal kome fram i desse samtalane - ærligheit, likeverdighet og tilgivelse! Markering av nasjonaldagen vår, og for dei barna som er representerte med andre nasjonalitetar Lære barna kva omsorg og empati er - bruke andre ord og forklaringar. Her er bøkene frå VS, og magnetavla gode å bruke. Løva i VS skal brukast i konfliktløsning. Gje positiv respons på ønska adferd. Utforska, undre seg og filosofera rundt eksistensielle spørsmål. Få hjelp til å finna bøker på barna sitt nivå om tema på biblioteket.</p>	<p>Besøk på sjukestova. Gamal og ung - filosofi... Bli kjende med kirka utenom høytid, gå på besøk og se på alle symbola inne. Der kan vi undre oss og filosofera... Om vi går vidare til kirkegården, kan vi undre oss litt der og..... Delta i gudstjenesta før jul. Forut - vi hjelper barn i andre land ved å delta i innsamlingsaksjonen - empati, solidaritet. Samtale med presten når han kjem til påske, filosofere i lag med han. Stille spørsmål....undre oss i lag med han/henne. Bruk av internett og I-pad i undring om eksistensielle spørsmål. (En vaksen skal alltid være tilstades.)</p>

Kropp, rørsele, mat og helse. Rammeplanen seier m.a.: Barnehagen skal bidra til at barna opplever trivsel, glede, meistring og får allsidige rørserfaringar, og blir kjende med eigne behov. Dei skal utvikle motoriske ferdigheiter, kroppskontroll, koordinasjon og fysiske eigenskapar, og få kjennskap til menneskekroppen og korleis han virkar. Barna skal lære om variert kosthold og hygiene, mellom anna om kvifor det er viktig å vaske hendene ofte., (prosjekt «reine hender»)

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Sanfleikar</p> <p>Sansetrening med lukt, smak, berøring, høre, sjå m.v.</p> <p>Motoriske utfordringar på uteområdet og bevegelsar på ulikt underlag - gras, grus, asfalt.</p> <p>Turar i nærområda.</p> <p>Todlartrim og Mini-røris</p> <p>Oppfordre til å klare ting sjølv (F.eks ta på tøfler, kle på m.v.)</p> <p>Handvask før måltida</p> <p>Variert, sunn mat.</p> <p>Vask av hender før mat.</p> <p>Tilretteleggje for ro og kvile.</p> <p>Lære navn på kroppsdelar</p> <p>Tilby finmotoriske aktivitetar, teikne, pusle, male m.v.</p> <p>Skape god stemning rundt bordet ved måltid, og bruka roleg dempa stemme - skapa fellesskapsfølele...</p>	<p>Dansing etter musikk, og bruke rytmeinstrument. og Bruka gymsal/hallen</p> <p>Legre turar i skog og mark.</p> <p>Varierte aktivitetar som stimulerar både grov og finmotorikk.</p> <p>Lære om kroppen</p> <p>Minirøris ein gong i veka.</p> <p>Det er eit rogram for barn utarbeida av «Friskis og Svettis»</p> <p>Delta i - av og påkledning</p> <p>Øve på å kaste ball.</p> <p>Klippe, lime og perle med store perler.</p> <p>Vera med å laga mat, og få kjennskap til kvifor ein skal eta sundt.</p> <p>Sykle på trehjulsyssel,</p> <p>Drikke av vanleg kopp</p> <p>Potte og dotrening.</p> <p>Skapa god stemning rundt bordet ved måltid, og bruka roleg dempa stemme.</p> <p>Ved måltida skal det skapast fellesskapsfølelse.</p>	<p>Gå i gymsal og ha varierte aktivitetar som ball-leik, hinderløype, og andre aktivitetar som stimulerar grov og finmotorikken.</p> <p>Mini Røris. Læra og erfara korleis kroppen ser ut og fungerer. Turar i små og større grupper i skog og mark.</p> <p>Tilrettelagte uteleiker - hinderløyper m.v.</p> <p>Sykle, klatre, ballspel, paradissangleikar. Dans og musikk, bruk av rytmeinstrument.</p> <p>Finmotoriske aktivitetar som perling, syng, teikning, klipping og liming. Læra om god hygiene, og kot viktig det er med reine Hender.</p> <p>Læra kva sunt kosthald gjer, og kvifor det er viktig å ete riktig.</p> <p>Øva på av og -påkledning.</p> <p>Rydde søppel, og få forklart kva bærekraftig utvikling er....</p> <p>Så i grønnsakhagen vår - læra om kretsløpet i naturen og kor maten kjem frå.</p>	<p>Det same som 3 og 4 åringane. Lengre turar ut av barnehagen med minibussen, i skogen, på fjellet, til sjøen.</p> <p>Bruk av sparkesyklar, balansesyklar i b.h.</p> <p>Vera med på måltidsaktivitetar.</p> <p>Ein skal snakke om følelsar og kvifor vi følar forkjelleleg</p> <p>Når vert ein glad og når har ein andre følelsar. (Visar her til «være sammen» - programmet som er Bokn barnehage sin pedagogiske plattform) Vi tar og i bruk Solfrid Raknes sitt opplegg om <i>Prykologisk førstehjelp - m.a. går dette på høflegheit, positive forventningar, rausheit og respekt som fremmer trivsel, læring og helse.</i></p> <p>Eit mål å kunna kle av og på seg sjølv. Fiskemåltid med nokre få.....Ha «god stemning» rundt matbordet. (Sjå i Årsplanen)</p>	<p>Lengre og meir utfordrane turar -til Boknfjellet til Vikingfestivalen, speidarskogen og Vardafjellet...</p> <p>Snakka om maten vi ete og kor han kjem ifrå</p> <p>Lære meir om bærekraftig utvikling, og sortera søppel -</p> <p>Væra med på mat og måltidsaktivitetar, og snakke om maten og nytta vi har av han - helsemessig.</p> <p>Det er viktig med god stemning rundt bordet, og at alle barna får nok tid til å kose seg med maten.</p> <p>Psykologisk førstehjelp</p>

Progresjonsplan kunst, kultur og kreativitet:

Oppleringar med kunst og kultur skal leggje grunnlag for tilhøyrslø, deltaking og eige skapande arbeid. Barna skal få estetiske erfaringar som er organisert på måtar som gir høve til utforsking, fordjuping og progresjon. Barna skal støttast i eige skapande og kulturelle uttrykk. Fagområdet tek for seg uttrykksformer som billedkunst, kunsthåndverk, musikk, dans, drama, litteratur, arkitektur og design. Barnehagen skal spegla eit mangfaldig samfunn i ulike tidsperiodar, og stimulere til nysgjerrigheit og undring. Barnehagen skal leggje til rette for, og vidareutvikle dei kreative prosessane til barna.

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Få erfaring med ulike materialer gjennom å bruke den taktile sansen.</p> <p>Tinga må vera synlege, så barna kan gi uttrykk for kva dei vil ha.</p> <p>Da skal leiker, bøker og forskjellige formingsmaterialer vera tilgjengeleg - barna visar kva dei vil ha.</p> <p>Teikne og mala. Fingermaling, ull/bomull - varmt og kaldt. Vannleik i basseng inne... Bevegelse og dans - og begynnende bruk av rytmeinstrument. Fantasi og undring ved lesing av bøker, enkle eventyr m.v. Visuelle intrykk gjennom bildebruk og film.</p>	<p>Få kjennskap til primær - fargane. Tegning, liming og maling som uttrykksform. Prøve ut forskjellige redskapar som pensel og svamp - Verte kjende med tredimensjonalt materiale som sand, plastalina og trolleig.</p> <p>Læra enkle barnesingar med og utan bevegelse. Verte kjende med forskjellige rytmeinstrumenter, og klappe rytmer (vi klappar navnet vårt)</p> <p>Eventyr som instrument til dramaleik. Ha utkleddingsklede lett tilgjengeleg. Fantasera, samtale og syngje om det dei ser inne og ute. - og i bøker.</p>	<p>Kjennskap til primærfargane og blandingsfargar. Jobba med 2 og 3 dimensjonale uttrykk, og bruke den taktile sansen. Sansekasaer...Kims lek. Møta kunst ved bruk av bilde og bøker... Dans, musikk, sang/sangleiker og drama. Dramatisera enkle eventyr. Bruk konktretar. Utkledningstøy må vera lett tilgjengeleg. Opptre for andre - foreldre på festar...</p> <p>Tredimensjonale materialer må vera lett tilgjengeleg til konstruksjonsbygging. Laga landskap i sandkassa, bruk av vann og sand</p> <p>Bruke Arena`n til muskk og dans, og gymleiker.</p>	<p>Kunne primærfargane, og å blanda fleire fargar... Bearbeida og skaae leik med tredimensjonalt materiale. Kjenna til og kunne bruke redskapar som: Saks, blyant, pensel, og verkty i snekkarboden vår... Ha samtalar om kunstneriske intrykk/uttrykk - som andre har laget eller som barna har laga sjøve. Oppleva glede over eiga mestring, og andre sine uttrykks-måtar. Å kunna gå inn i ei rolle i leik, og vera der over lengre tid. Spele klassisk musikk, og gå i dialog om kva den skal utrykje med barna. Når vi er på tur: - sjå etter fine ting i naturen ,og ta dei med tilbake til barnehagen for bearbeiding i formingsaktivitet (steinar, kongler, kvistar m.v.)</p>	<p>Snakke med barna om arkitektur og design...bruka data for å finna estetiske inntrykk/uttrykk. Læra riktig grep på skrive og teiknereiskapar.</p> <p>Gjenkalla, dyr og vekster vi har observert i naturen ved å teikne dei når vi kjem tilbake frå turen. Lytte til lydar i naturen...filosofera... La barna får bruke naturen til å byggje hytte og huler. Snakka om kva vi trengje for å laga ting/produkt. Barna skal kunna gå inn og ut av rollar i leik, og halde på over noko tid. Prøva forskjellige drama - teknikkar - skyggeteater, dukketeater, og fingerdukker. Kunna enkle sangleikar og skuespill - framføre dei for foreldra i samankomstar.</p>

Progresjonsplan mengd, rom og form.

Barnehagen skal synleggjera samanhengar, og leggje til rette for utforskning og oppdaging av matematikk i kvardagslege gjeremål. Vi skal skape eit miljø som hjelper barna i å forstå og oppdage matematikk i naturen, i teknologi og kunst og kultur. Fagområdet skal stimulera barna til undring, nysgjerrigheit, eksperimentering og gi motivasjon for problemløysing.

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Vi har puttekassar med matematiske former. Bygging med klossar. Sansemotoriske opplevingar med snø, is osv. Og vi teller til 3-enkle fysikkeksperiment i sankassa. Bygging med duplo. Sangleikar og minirøris, vi innfører matematiske omgrep medan vi held på...Omgrep om kroppen Bruk av rin og reglar, og telle-leikar. Benevning av ulike størrelsar - mindre enn, større enn. Øver på omgrep som over og under . Puslespel og leik med plastalina - vi lagar ein ball... med vidare. Gå på tur i naturen, og bruke matematiske omgrep .</p>	<p>Kjennskap til tal frå ein til fem... Vi börjar bruka enkle spel... Begynnande påkledning og benevning av omgrep i den forbindels. Maxiperler og bruk av playdo Sankasseleik og enkle eksperiment her.... Matematiske spel på I - PAD. Lære omgrep som går på romfølelsar som over/under - opp i eska - inn i tunellen - m.v. vidare.</p> <p>Kjennskap til navna på dei forskjellige kroppsdelane, og bruke sansane til å vertekjend med omverda</p> <p>Sortere leiker i rydding..</p> <p>Bildebruk, bøker, lesing</p>	<p>Kjennskap til talå frå ein til ti. Lære fargane, raud, blå, grøn og gul - Barna skal kunne telja 5 ting (mengdeforståing) Kjennskap til omgrepa over/under/Bakanfor /framifrå - låg/høg Enkle omgrep knyt opp mot matlaging. Kjennskap til årstider og navn på dagane. Innføre spel og å kunne fylje reglane. Matematiske omgrep som runding, firkant og trekant. Enkle fysikkforsøk på kjøkken og i sandkassa. Studere naturen på tur, og lære dei begrepa som tilhører elementa.</p> <p>Få god kjennskap til dyra sin nyttefunksjon i naturen. Lære om husdyra og kvifor dei er viktige for oss...</p> <p>Kjennskap til kildesortering, og kvifor det er viktig.</p>	<p>Kjennskap til mål og vekteinheitene i matlaging Lære omgrepa for tala frå ein til ti. Kjennskap til tal frå ein til tjue. Ha kjennsap til omgrepet TID. Og kva som er morgon, kveld og midt i dagen/nattå. Innføring av kunnskap om klokka. Kjenne att forma på 1. bokstav i navnet sitt. Kunne reglar på enkle spel som lotto, stigespel, ludo m.v. Ha kjennskap til omgrep som stor, større, størst Liten, mindre og minst Kva er foran, på sida, i midten og bak...</p> <p>Ha kjennskap til forskjellige væertypar og naturfenomen. Lære seg matematiske omgrep som å - dele - legje på - å trekke frå - tung/lett med vidare. Leike med samanlikningar av figurar og sortering av mønster og måling av ting... Bildebruk for å forklara.</p>	<p>Lære navna på dei mest kjente dyra, insekta, fuglane i vår fauna. Det same jgeld for fisk og sjødyr. Lære om naturvern, og bærekraftig utvikling... Bruke digitale verktøy i problemløysing, og bruke spel, musikk og naturmateriale i matematiske funderingar, undring kring problemløysing. Stimulera og støtte barna sin evne til sjølve å løyse matematiske idear.... Hjelp barna å vera uthaldande i undringar og Diskusjonar kring diverse omgrep.. Få kjennskap til såing/hausting - Geografi, kart, verdsdelar Omgrepa før/nå - borte/her -smelte/fryse - Skal kunen noko om kva ein livssyklus er... Kunen skrive navnet sitt.</p>

Nærmiljø og samfunn: Barnehagen skal bidra til at barn møter verda utanfor familien med tillit og nyskjerrigheit. Barn skal medvirke i å utforske og oppdage nærmiljøet sitt gjennom forskning, opplevingar og erfaringar når dei går på turar i nærmiljøet. Barnehagen skal gje kunnskap om lokale tradisjonar og yrke slik at barna kan oppleve tilhøyrse til lokalmiljøet. Barna skal få kjennskap til ulike levemåtar og familieformer og få gryande kjennskap til menneskerettane gjennom barnekonvensjonen.

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Vi går små turar i nærmiljøet, og fortel om kva slags hus og institusjonar som finnes. Til dømes kor barna bor, butikken, fjøs m.v. Barna skal får kjennskap til korleis barn i andre land har det ved forteljningane i Forut - aksjonen. Vi ser på film frå dei ulike landa, og forklarar korleis dei lever..til dømes kva dei et m.v.Vi forklarar barna om den lokale kulturen ved at kyr og sau er i nærmiljøet - og vi ser båtane som ligg på sjøen og fiskar..... Det gjennomførasttradisjonar i barnehagen som sommarfest, nissemarsj og foreldrekafe.</p>	<p>Vi går tur i nærmiljøet og vert kjende med kva som befinner seg rundt oss. Barna vert trygge på omgivnadane. Vi går på bondegårdsbesøk. Barna får sjå livet på garden... Vi går til turstien, og vert kjende med skog og mark i nærmiljøet. Det vert jamleg besøk på biblioteket og sjukestova som ligg i nærmiljøet. Vi går turar til nærbutikken og kaikanten for å sjå på båtane der. Vi studerar livet i fjæra. Dette gjeld for alle aldersgruppene.....</p>	<p>Turar til butikken, og lærer barna verdien av pengar, og kor ulike varer kjem frå. Vi snakkar om ulike familiestrukturar, og at alle er like bra. Her brukar vi støttemateriellet i «være sammen» og bøker vi har om tema. Samstundes legjer vi til rette for rolleleik og gr begge kjønn like moglegheiter. Vi feirar nasjonaldagen vår, og forklarar historia bak. Vi forklarar om dei etniske gruppene i Norge, og markerar Samane sin dag. Trafikkreglar lærast på tur</p>	<p>Vi les bøker om korleis barn i u - land har det, og snakkar om menneskerettane og barnekonvensjonens enkle læresettingar. Vi går jamleg på besøk på dagsenteret og bringer gamal og ung saman til samtalar. Vi et fisk med barna, og da får dei et lite innblikk i kulturen rundt fiskeria og havbruk. Vi går på besøk til mueèt i nærmiljøet. Barna går på lengre turar - fjord og fjell utforskast, og dei vaksne undrar seg i lag med barna.</p>	<p>Vi besøker arbeidsplasser i miljøet. Her kan barna få se hva som foregår på dei ulike arbeidsplassene. (Helsesøster kommer på besøk) Vi markerer FN dagen og snakkar om barns rettigheter. Vi snakkar om andre land og ulike kulturer. Vi ser på kart, film og lagar mat frå ulike land. Vi henger opp flagg frå dei nasjonalitetane som er representerte i barnehagen Barnehagen brukar bøker om forskjellige yrker, og vi går på besøk til kunstutstillingar i Haugesund. Dei eldste barna vert også med på trafikkopplæring i Haugesund- trafikklys, gangfelt m.v. Besøke skulen og SFO.</p>

Progresjonsplan for natur, miljø og teknologi: Opplevingar og erfaringar frå naturen skal fremje forståing for eigenarten til naturen, og barna sin vilje til å verna og ta vare på han. Barnehagen skal leggja til rette for eit mangfald av naturopplevingar, slik at dei vert glade i han. Barnehagen skal og fremje evna til barna til å orientera seg i naturen og gjere dei nysgjerrige på naturvitenskapelege fenomen.

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Lære å finne balansen og tyngdepunktet i eigen kropp)</p> <p>Sjå på dyr og plantar i naturen, og bruke sansane til å erfare naturfenomen/elementa.</p> <p>Ute i ulikt vær, og dei vaksne snakkar om kva som skjer....gras, sand vann, grus, asfalt, snø og is. Det skal kjennast på, og erfarast kinestetisk.</p> <p>Bruke sangar og bøker/billedbruk</p> <p>Som vert knytt opp mot natur.</p> <p>Små fortellingar om dyr og blomar - og vi plukkar bær og går i grønnsakshagen.</p> <p>Bruke peiikebøker som stimulerer</p> <p>Til kunnskap om naturen.</p> <p>Introdusera I - pad om dyr og blomar.</p>	<p>Begynne å gå turar i ulent terreng i skog og mark, og erfara korleis kroppen brukast....</p> <p>Bruka sansane til til å bli kjebnde med ulike materialar</p> <p>Bøker som gjer kunnskap om naturen, og bruka I - pad og PC om same tema.</p> <p>Ulike byggjematerial og leikar som stimulerer til kumnskap om miljø og teknologi.</p> <p>Byrja å bruka 3 hjulsykkel.</p> <p>Friluftsuiker på haust og vår...</p> <p>Bli kjende med dei vanlegaste vårblomane. Studera insekt og dyr i gras og trær - til dømes sommarfuglar, snegler, biller og marihøne.</p> <p>Oppsøkje fjøs og gårdar i nærmiljøet for å bli kjende med husdyra.</p>	<p>Ta sjølv initiativet til å utforske yr og materialar i naturen:</p> <p>Greiner, buskar og trær, stein og mose med vidare.</p> <p>Gå i ulent terreng for å mestre kroppen og reaksjoner på bevegelser i forhold til ulik grunn.</p> <p>Bruke forstørrelsesglass til å studere insekt og ting og fenomenar i naturen.</p> <p>Kan sykle på 3 -hjulsykkel</p> <p>Undre seg over enkle forsøk (rakketoppsskyting i sandkassa - Rosinteater)</p> <p>Bruke naturmaterialer i formingsaktivitet - stein , greiner og blader.....</p> <p>Klatre i trær på tur i skogen - gå til strand og vann og utforske fjæra. Ta med naturmaterialar tilbake til barnehagen og gå på PC`n for å finna ut meir...</p> <p>Lære om nyare teknologiske oppfinningar og system.... Til dømes innan trafikk og IKT.</p>	<p>Sortere søppel og få kunnskap om kva som må til for å bevare naturen - bærekraftig utvikling.</p> <p>Verte merksom på metrologiske fenomen, og innhente informasjon om jordkloden og universet.</p> <p>Bruk av PC under veiledning av vaksne.</p> <p>Vi eksprementerer med Naturmaterialer.</p> <p>Bli kjende med dei ulike årstidene, månadane og ukedagar...</p> <p>Vi besøker gårdsbruk i nærmiljøet og får sjå på lamming. Vi får sjå på mjølking av kyr m. v.</p> <p>Søppel vert gravd ned i jorda, og for å sjå om det vert brutt ned til jord, går vå sjekkar på den same plassen etter nokre veker, så etter nokre månader m.v. - det gir kunnskap am nedbryting, og materialer vi ikkje må kaste i naturen.</p> <p>Vi snakkar om bærekraftig utvikling.</p>	<p>Mykje likt som tidlegare, men vi lærer barna å undre seg...dei vaksne stiller åpne spørsmål ...ein undrer seg over naturfenomen med vidaare. Barna skal komme med idèar sjølve på kva som kan eksperimenterast med...</p> <p>Fylgje med på eit tre gjennom dei 4 årstidene for å studera forandringane...</p> <p>Lære barna om havet og dei dyra som lever der.</p> <p>Snakke om fisk og skaldyr som vi spiser, og lære barna å like fisk..</p> <p>Her flettast inn kva vi må gjere for å bevare hava, og problemstilling om plast i naturet.</p> <p>Filosofere over kva strøm er, kor kjem det ifrå og kva brukar vi det til...</p>

Progresjonsplan språk.

Detteseier ny ramplan om fagområdet språk: Dei tilsette skal skape eit variert språkmiljø, eit mangfald av kommunikasjonsformer og dialektar. Barnehagen skal bidra til at barn leiker med språk, symboler og tekst gjennom bruk av rim, regler, litteratur og tekstar frå notid og fortid. Barna skal oppleve tekstar og fortellingar som kilde til estetiske opplevingar, kunnskap og refleksjon. Ved å arbeide med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna uttrykker følelsar, tankar og meningar. Barna skal vidareutvikle begrepsforståinga gjennom eventyrfortelling, sagn og skriftlege språkuttrykk, f.eks leikeskrift. Barnehagen skal bade barna i språkstimulerande aktivitetar.

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
Spontan å vera tilstades og speile barnet. Lese barnet sitt kroppsspråk og bruke begrepar på dagligdagse ting og gjeremål. Lese barnet sitt verbale og nonverbale kroppss - språk. Samtale og turtaking Leike på golvet med daligdagse aktivitetar Regler og sangar med og uten konkretar/bevegelse Lytte til sang og musikk Korte fortellingar Eventyr med konkretar Felles opplevingar, sansing, erfaringar og gjenkalling gjennom turar, drama, eventyr m.m.Veiledande autoritative vaksne. Få kjennskap til følelses - uttrykk, glad, sint , lei seg ved bruk av konkretar og billedbøker.	Snakke om fargar og former ved bruk av puslespill. Bruke tøysevers, og leike med språket. Felles opplevingar, sansing, erfaringer gjennom turar, drama og eventyr. Være i dialog/samtale i leik og organiserte aktivitetar Vidareføre samtalen ved bruk av refleksjons-spørsmål og bøker/bilder. Veiledande vaksne. Mykje bruk av billedbøker, og innføre bruk av I - pad på lavt nivå med sangar og puslespill. Rolleleik, film og sangleiker Snakke om, å gjere barna bevisste på følelaer. Lære turtaking. Kims lek - barna benevner tinga dei skal huske.	Snakke om kvifor barna følar som dei gjer.... «tror du at det kan være Slik at? Eller»... Ge eksemplar så barna kan lære å uttrykkje seg... For å forstå andre må ein forstå seg sjølv ...(Pål Roland ved senter for adferdsforkning) Rim og regler, og språkleiker/leik med ord er viktig i denne alderen. Bruk faktabøker: om dyr, om plantar om forskjellige forlkeslag og andre kulturar Innføre bokstavar og bruk av telle-regler. Tall og begrepsforståing rundt dem. Oppdaga og fylgje opp det barna er opptekne av.....og vidareføre det gjennom bevisst bruk av ord og uttrykk.	Utforske dialekter, lese bøker på norsk og nynorsk. Lytting, lære om inkludering. Alle skal verte hørt... <u>Innføre barnas stol:</u> Bare den som sit på stolen får lov til å snakka, Dei andre lytter - her er det viktig med gjenkalling= «Kva fortalte Per nå?» Ha barnemøter der barna bestemmer tema, og kva som skal snakkast om. Ta i vare interessa for bokstavar, og la barna få lov til å forme ord om dei ynskjer det. Legg til rette for lekeskriving og produsera rim: bil - pil osv. kategorisera overbegrep. Sette ord på situasjonsavhengig språk: F.eks. ein telefonsamtale. Bruka musikk som uttrykksform og glede, og sette ord på kva muskk gjer med oss.	Oppmuntre til leik med språk, rim og regler. Utforske og leike med skriftspråket. Samtale ein til ein, i små grupper og i samlingstunda. Barna skal lære å framheve eigne synspunkt, grunngje eigne valg. Lytte og undre seg... Die skal også lære å filosofera og reflektera om eit tema. Dette må gjerast ved jamnlege samtalar med dei vaksne som styrar diskusjonen. Barnehagen skal bruka desse formidingsformene: bøker, sanger, bilder, musikk, Ikt (you tube) Repetisjon av dagens hendingar og opplevingane barna har av dei. Det same kan ein gjere i samling dagen etter. Dokumenatasjon.

Progresjonsplan for «være sammen» - programmet:

Den autoritative vaksenerolla står sentralt i kvardagen. Vi skal ha fokus på varm grensesetting, og være tydelege, samtidig som vi gir barna ansvar. Vi skal ha kvalitetstid (banking time) med kvart enkelt barn, for å byggja gode relasjonar, og læra barna å reflektera over eigne handlingar og væremåtar. Dei nya barna som kjem inn i barnehagen skal bli kjende med løva og løvelova i innkjøringsfasen. Foreldra kan lesa om den autoritative vaksenerolla i Årsplanen. **Mål: Å skape trygghet, slik at barna kan være seg selv, og utvikle sin personlegdom i eit varmt akseptierende miljø.**

1 til 2 år	2 til 3 år	3 til 4 år	4 til 5 år	5 til 6 år
<p>Bli kjende med løva, og fortelja kvifor vi har ho på avdelinga. Få kjennskap til henne frå dag ein.</p> <p>Høyre på Løvelova, og syngja sangen ofte.</p> <p>Fortelja om innhaldet i temabøkene - bildebøker ein gong i veka.</p> <p>Gje positive kommentarar når barna gjer noko bra for kvarandre.</p>	<p>Bli kjende med Løva ved å vis henne fram i tilvenningsfasen, og forklarar hennar funksjon i avdelinga.</p> <p>Høyre på Løvelova og syngja den ofte.</p> <p>Sjå i temabøkene og forklare innhaldet.</p> <p>Gje positive tilbakemeldingar når nokon gjer noko bra for kvarandre.</p> <p>Bruke Regnbogeløva i daglege situasjonar/konfliktar.</p>	<p>Bruke boka: «Regnbueløvas fantastiske brøl» på smartboard.</p> <p>Bruke dei 12 tema - bøkene og Løva spontant under vaskelige situasjonar som oppstår.</p> <p>Gje positive tilbakemeldingar når barna gjer noko bra for kvarandre - viser empati. Barna skal kunne bruke Regnbogeløva sjølve i konfliktar.</p> <p>Dei skal kunne løvelova etterkvart.</p>	<p>Reptere boka « Regnbueløvas fantastiske brøl».</p> <p>Bruke temabøkene og løva når det oppstår konfliktar</p> <p>Knyte Løvelova og Løva opp mot faktiske hendingar i samlingstunden for å repetere korleis vi løyser dei.</p> <p>Barna skal kunne Løvelova og sangen og vite kva dei betyr.</p> <p>Gje positive tilbakemeldingar når nokon viser empati og omsorg.</p>	<p>Reptere boka « Regnbueløvas fantastiske brøl».</p> <p>Bruke temabøkene og løva når det oppstår konfliktar</p> <p>Knyte Løvelova og Løva opp mot faktiske hendingar i samlingstunden for å repetere korleis vi løyser dei.</p> <p>Barna skal kunne Løvelova og sangen og vite kva dei betyr.</p> <p>Bruke rollespel og «den gode stol» - øve seg på å gje og ta i mot ros. = positiv perspektivtaking. Dei fine tinga som vert sagt blir skriven ned og gitt barnet på ein plakat med bilete.</p>